

Kandidat I4I

Doktorgradskandidater og Open Access publisering

En kvalitativ undersøkelse ved Høgskolen i Oslo og Akershus

**Bacheloroppgave 2017
Bachelor i bibliotek- og informasjonsvitenskap
Høgskolen i Oslo og Akershus, Institutt for arkiv-, bibliotek- og informasjonsfag**

Sammendrag

Målet med denne bacheloroppgaven er å undersøke hvilke holdninger doktorgradskandidater ved to ulike institutt ved Høgskolen i Oslo og Akershus har til Open Access publisering. Oppgaven tar også for seg hvilke publiseringspraksiser doktorgradskandidatene har. Undersøkelsen er basert på kvalitative intervjuer med elleve doktorgradskandidater ved Institutt for Sykepleie og helsefremmende arbeid og Institutt for Arkiv-, bibliotek-, og informasjonsfag.

Undersøkelsen viser at doktorgradskandidater i stor grad har samme bevissthetsnivå til Open Access som mer etablerte forskere. Det dreier seg i all hovedsak om en forholdsvis grunn kunnskap om konseptet. Til tross for dette har flere av informantene erfaringer med å publisere i Open Access. Dette gjelder spesielt de med helsefaglig bakgrunn. Doktorgradskandidatene har mange av de samme holdningene til publisering og valg av publiseringskanaler som tidligere forskning kommer frem til.

Innhold

Innledning.....	4
Bakgrunn	4
Open Access.....	4
Høgskolen i Oslo og Akershus	5
HiOAs Open Access policy.....	5
Holdningsundersøkelse på HiOA	5
Problemsstilling.....	6
Litteratur og metode	6
Tidligere forskning	6
Open Access publisering	7
Valg av publiseringskanal	9
Publisering ved siden av avhandling	10
Metode for undersøkelse	10
Valg av metode og intervju som forskningsmetode	10
Intervjuguide	11
Styrker og svakheter ved metoden	11
Utvalg og utvalgskriterier	12
Gjennomføring av intervjuer	13
Analyse.....	14
Funn og analyse.....	14
Publisering av egen avhandling.....	14
Erfaringer med publisering.....	15
Publisering i fagmiljøet	16
Kriterier for valg av publiseringskanal.....	16
Kjennskap til Open Access.....	19
Erfaring med Open Access publisering.....	21
Open Access i fremtiden	21
Søk og kilder	23
Informasjon om publiseringskanaler og Open Access	24
Avslutning	25
Litteratur.....	27
Vedlegg	29
Intervjuguide	29

Innledning

Bakgrunn

Akademikere er i stor grad ansvarlig for det intellektuelle innholdet i vitenskapelig publisering gjennom deres roller som forskere, forfattere, kritikere og redaktører. Den vitenskapelige kunnskapsproduksjonen vokser kontinuerlig og man ser en stadig økning i antall artikler og tidsskrifter i de store databasene. Bare i Norge i 2016 ble det publisert om lag 15 000 artikler fra forskere ved universitet og høyskoler (Cristin, udatert). Majoriteten av disse artiklene ble publisert i tidsskrifter som man må betale for å få tilgang til. For statlig støttede institusjoner betales det i mange tilfeller dobbelt opp for forskningen. Først for å finansiere den og deretter for å få tilgang til publiseringene. Derfor har det i det siste tiåret vært av økende interesse å tilrettelegge for publisering i Open Access. Open Access betyr fri tilgang til vitenskapelige artikler og forskningsresultater. Open Access-bevegelsen har eksistert i flere år og vokser fremdeles i takt med internettets utvikling som gjør innhold lettere tilgjengelig. Samtidig har prisene for betalingstjenestene som bibliotek og utdanningsinstitusjoner abonnerer på økt. For mange bibliotek i UH-sektoren går store deler av budsjettene til elektroniske ressurser og databaser.

Derfor ønsker flere land å legge til rette for at offentlig finansiert forskning skal være åpent tilgjengelig. Dette er gjenspeilet i strategier vedtatt av offentlige finansierte institusjoner som universitet og høyskoler. Å publisere helt eller delvis Open Access er et mål. Dette målet oppnås delvis gjennom tilretteleggelse av institusjonelle arkiv og publiseringsfond. Man regner med at det er om lag 20 prosent av det som publiseres i dag som er åpent tilgjengelig i en eller annen form for Open Access. Det er spådd at denne andelen vil øke drastisk de nærmeste årene. I hvor stor grad dette lykkes i fremtiden vil være avhengig av akademikerens holdninger til konseptet og deres publiseringspraksiser (Rowley, Johnson, Sbaffi, Frass & Devine, 2017). Det er de som lesere og forfattere som er med på å påvirke utviklingen.

Open Access

Open Access er gjerne definert i to ulike varianter, Gull og Grønn Open Access. Med Gull Open Access mener man artikler som er publisert i tidsskrift som er åpent tilgjengelig for alle. Opphavsretten beholdes av forfatteren og det er som regel finansiert gjennom en forfatterbetaling eller av institusjonen. Gull Open Access kan også forekomme i tilfeller hvor en artikkel er åpent tilgjengelig i en viss tidsperiode eller gjennom et hybridtidsskrift som tilbyr mulighet for Open Access i tillegg til den tradisjonelle modellen. Dersom utgiver tillater det

kan man egenarkivere artikler som er publisert i tradisjonelle, abonnementsbaserte tidsskrifter i institusjonelle arkiv. Dette er da det som kalles Grønn Open Access. Majoriteten av institusjonene i UH-sektoren har nå institusjonelle arkiv tilgjengelig for arkivering av vitenskapelige artikler, doktorgradsavhandlinger og studentoppgaver.

Høgskolen i Oslo og Akershus

Etter fusjonen mellom Høgskolen i Oslo og Høgskolen i Akershus i 2011 er Høgskolen i Oslo og Akershus (heretter HiOA) den største statlige høgskolen i Norge med omlag 18000 studenter og 1950 ansatte fordelt på tre campuser. HiOA har seks doktorgradsprogrammer, dette er en økning de siste årene og tall fra NSD viser at antall avlagte doktorgrader er doblet ved institusjonen fra 2013 til 2016 (NSD, 2017). Det er et fastlagt mål for høgskolen å oppnå universitetsstatus og det har derfor vært et større fokus på forskning og utviklingsarbeid de siste årene.

HiOAs Open Access policy

HiOAs Open Access policy ble vedtatt i 2011 og legger vekt på at forskningsresultater skal gjøres offentlig tilgjengelig i institusjonens åpne arkiv for å “sikre en fri meningsutveksling rundt forskningen”. Det skal tilrettelegges slik at forskere og studenter kan velge publiseringskanaler som gir friest tilgang ved å tilby publiseringsstøtte til en eventuell forfatterbetaling. I tillegg skal tidsskrifter ved institusjonen følge HiOAs prinsipper om Open Access (HiOA, 2013).

Holdningsundersøkelse på HiOA

Det ble i 2013 publisert en masteroppgave av Lena Flyum Holberg ved Institutt for arkiv, bibliotek- og informasjonsfag på HiOA. Holberg gjennomførte en undersøkelse på hvilke holdninger forskere ved institusjonen hadde til publisering i Open Access og institusjonelle arkiv. Hun undersøkte også i hvor stor grad disse holdningene gjenspeilet det som foregikk i praksis. Undersøkelsen viser ifølge Holberg

at både forskernes bevissthetsnivå til det institusjonelle arkivet og egenarkiveringspraksis er svært høy. De har et høyt generelt bevissthetsnivå til begrepet Open Access, men nivået viser seg å synke kraftig ved mer spesifikke spørsmål knyttet til de ulike retningene innenfor Open Access-publisering (2013).

Holberg kommer frem til at det er godt kjennskap til ordningen med egenarkivering i høgskolens institusjonelle arkiv ODA. Hun trekker linjer mellom dette og insentivordningen som eksisterte tidligere. I tillegg kommer hun frem til at selv om bevisstheten rundt Open

Access publisering er adekvat, så gjenspeiles dette ikke nødvendigvis i praksisen til forskerne. Det er fortsatt kun en liten andel av forskningen som publiseres Open Access.

Problemsstilling

Sett opp mot Holbergs undersøkelse hadde det vært interessant å se hva slags holdninger forskere ved HiOA har vedrørende Open Access i dag. Dette spesielt med tanke på høgskolens økte satsning på forskning og deres Open Access policy. Jeg opplever det som et fremmet fokus på publisering og avsatt forskningstid for de ansatte ved høgskolen. Som nevnt innledningsvis forekommer det også en økning i antall stipendiatstillinger ved institusjonen de siste årene. Det foreligger lite forskning på doktorgradskandidaters publiseringspraksiser og holdninger til Open Access. Det er særlig gjort lite forskning på norske forhold.

I denne oppgaven har jeg valgt å se på doktorgradskandidater ved HiOA fremfor etablerte forskere. Dette er fordi jeg ønsker å få innblikk i hva fremtidens forskere tenker om publisering og hvilket kjennskap de har til Open Access. Det er ytterligere aktuelt å få innsikt i hva slags publiseringspraksiser doktorgradskandidater har. Det er sannsynlig at publiseringspraksisen til doktorgradskandidatene blir påvirket av veiledere og etablerte forskere. Det vil da være interessant å se om hvor de publiserer og hvilke faktorer som ligger til grunn ved publiseringsvalg vil ligne det som har kommet frem ved tidligere forskning. Min hovedproblemstilling for denne bacheloroppgaven er som følger:

I hvilken grad har doktorgradskandidater ved Høgskolen i Oslo og Akershus kjennskap til og erfaringer med Open Access?

Litteratur og metode

Tidligere forskning

Det eksisterer en god del forskning vedrørende holdninger og bruk av Open Access blant både doktorgradskandidater og forskere. Majoriteten av denne forskningen belyser internasjonale forhold og det er foreløpig lite gjort for å undersøke norske forskeres publiseringspraksis. I tillegg til Holbergs undersøkelse ved HiOA er det gjort to lignende masteroppgaver ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo. Når det gjelder studier gjort på doktorgradsnivå er det flere undersøkelser som tar for seg brukergruppens informasjonskompetanse og søkepraksiser. Disse har jeg valgt å utelukke da det ikke er det nøyaktig det jeg er ute etter til denne oppgaven.

Det er selvfølgelig noen linjer å trekke mellom brukergruppens utvelgelse av tidsskrift og databaser da disse ofte er de samme kanalene de søker og publiserer i. Gullbekk et. al. gjorde en undersøkelse på doktorgradskandidater i forarbeidet til det som ble nettstedet Phdontrack.net. I denne undersøkelsen undersøker de målgruppens publiseringspraksiser og holdninger til Open Access (Gullbekk, Rullestad & Torras i Calvo, 2012). Det foreligger en god del tidligere forskning som er relevant for dette temaet, jeg har imidlertid valgt ut noe av forskningen jeg mener er mest vesentlig for min oppgave.

Open Access publisering

Det er gjennomført flere studier som viser en økende grad av kjennskap til Open Access blant forskere (Nicholas, Huntington & Rowlands, 2005; Rodriguez, 2014; Rowlands, Nicholas & Huntington, 2004). Det er imidlertid snakk om en minimal kjennskap til konseptet blant de fleste forskerne. Det er i større grad snakk om en forståelse av den tradisjonelle publiseringsmodellens høye kostnader og begrensede tilgang. De har dårlig kjennskap til forfatterbetaling (Article Processing Fee) som er et publikasjonsgebyr for publisering i Open Access tidsskrift. Schroter finner i sin undersøkelse at en del forskere ikke ser en sammenheng mellom Open Access og forfatterbetaling. Derfor er mange uvillige til å betale for å publisere artiklene sine og de er generelt mistenksomme til at tidsskrift skal tjene ekstra på dette. Det er også en tanke blant forskere om at man ved å legge utgiften på forfatterne vil bidra til at useriøse tidsskrift publiserer artikler av dårlig kvalitet for pengenes skyld (Nicholas et al., 2014; Schroter, Tite & Smith, 2005).

Utviklingen av Open Access publisering skjer saktere i samfunnsvitenskapelige fagområder enn for eksempel medisin (Coonin & Younce, 2010). Ulike tradisjoner og normer innenfor ulike fagfelts publiseringspraksiser kan bety at holdninger til Open Access er disiplinavhengige (Rowley et al., 2017). Björk et. al. mener dette er sannsynlig, det er noen mindre forskjeller i hvor stor grad det publiseres Open Access innen ulike fagfelt (Björk et al., 2010). Ikke-vestlige forskere er mer sannsynlig til å ha noe høyere bevissthet om Open Access da de i større grad er avhengig av artikler som er åpent tilgjengelig i sin forskning. Nicholas et. al. kommer frem til at forskere i ikke-vestlige land publiserer artikler i Open Access i noe høyere grad enn sine kollegaer i Europa og Nord-Amerika (2005).

Mangelen på kunnskap om Open Access blant doktorgradskandidater og nye forskere kan forklares med at de har betraktelig mindre erfaring med publisering og publiseringskanaler (Rodriguez, 2014). Nye forskere er spesielt opptatt av å følge normene innenfor sitt eget fagfelt vedrørende publisering og de er redd for å «trække feil» (Nicholas et al., 2014). Et aspekt ved Open Access publisering som kan være attraktivt for doktorgradskandidater er muligheten for å få en artikkel publisert på kortere tid da mange av disse tidsskriftene har kortere publiseringstid enn tradisjonelle (Gullbekk et al., 2012). Tidligere undersøkelser viser at forskere er støttende til Open Access publisering (Dallmeier-Tiessen et al., 2011). Det er likevel veldig få som faktisk har publisert noe i tidsskrift som er åpent tilgjengelig. Dette kaller Migheli og Ramello (2014) for et Open Access paradoks, nemlig at forskere støtter Open Access publisering, men det reflekteres ikke gjennom deres egen publiseringspraksis.

Forskerne uttrykker hovedsakelig bekymringer for kvaliteten på de åpne tidsskriftene kontra de tradisjonelle (Rodriguez, 2014; Schroter & Tite, 2006; Schroter et al., 2005). Det eksisterer fortsatt en tanke blant forskere at Open Access tidsskrift er av lavere kvalitet, og at det er lite eller ingen fagfelleevaluering involvert. Det forskere anser som det viktigste kvalitetskravet er at tidsskriftet er fagfellevurdert. I tillegg til fagfellevurderingsprosessen i et tidsskrift, er tidsskriftets rykte innenfor eget fagmiljø og kjennskap til tidsskriftets redaktører med å avgjøre om det ansees av god kvalitet (Nicholas et al., 2014). Det er mange forskere som er under inntrykk av at de vil kunne nå ut til flere lesere og potensielt bli sitert mer gjennom Open Access publisering (Coonin & Younce, 2010). Samtidig er de mest opptatt av at deres forskning når ut til de «rette leserne», med dette menes andre forskere innenfor deres eget felt, og de er skeptiske til at de vil oppnå dette gjennom Open Access publisering (Rowley et al., 2017).

Migheli og Ramello etterlyser insentiver og strategier som får forfattere til å bryte det publiseringsmønsteret som eksisterer. Forskere generelt har en tendens til å gå for «trygge alternativer» som de kjenner fra før av og som de vet er anerkjente innenfor sitt eget fagmiljø (2014). Også i Holbergs undersøkelse kommer det frem at forskere publiserer av vane i tidsskrift de har kjennskap til. De har i tillegg begrenset kunnskap om tilgjengelige Open Access tidsskrift innenfor sitt fagfelt. For de forskerne ved HIOA som hadde publisert artikler Open Access bar dette valget preg av tilfeldighet (2013). Coonin og Younce oppdager i sin undersøkelse at kjennskap til tilgjengelige Open Access tidsskrifter ofte tilegnes gjennom kollegaers anbefalinger og tilfeldighet ved internettsøk (Coonin & Younce, 2010). Det er

derimot påvist at forskere som allerede har erfaring med publisering i Open Access tidsskrifter er mer sannsynlig til å gjøre det igjen ved senere publisering (Swan & Brown, 2004).

Valg av publiseringskanal

Forskere tar kontinuerlige valg gjennom sin karriere om hvor de skal publisere sin forskning. I studier gjennomført vedrørende hva akademiske forfattere anser som viktig i valg av publiseringskanal, er det fagfelle vurdering som teller mest. For forskerne er fagfelle vurderingen en avgjørende indikator på om et tidsskrift er pålitelig og av høy kvalitet. Det er vesentlig at vurderingsprosessen er grundig selv om det gir lengre publiseringstid (Coonin & Younce, 2010; Nicholas et al., 2014; Rodriguez, 2014)

I tillegg vektlegges det om tidsskriftet er en «god match» til tema, hvorvidt det leses av andre forskere i fagmiljøet, tidsskriftets omdømme, hvem som er redaktører og om det er et tidsskrift hvor forfatteren har publisert tidligere (Coonin & Younce, 2010). Tema rangeres som det viktigste kriteriet blant forskerne på HIOA hvor 26% av informantene oppgir dette som svar. Det oppgis også i denne undersøkelsen at det er viktig at kollegaer har kjennskap til eller erfaring med et tidsskrift som man vurderer å publisere i (Holberg, 2013). Forskere ønsker å publisere i et tidsskrift som er anerkjent innen sitt fagmiljø og søker derfor til tidsskrifter hvor fagfeller og kollegaer publiserer. Et tidsskrifts anerkjennelse og omdømme blir påvirket av ulike faktorer. Dette kan blant annet være hvor godt etablert innen fagmiljøet det er. Men det kan også ses utfra hvor stort og kjent det er i den forstand at den har høy sirkulasjon og mange lesere (Knight & Steinbach, 2008). Impact factor og sirkulasjon ansees som betydningsfulle kriterier, men mindre viktige (Coonin & Younce, 2010). Det forskere er mest opptatt av er å skape en dialog med sine fagfeller og ønsker derfor å publisere i de samme tidsskriftene.

Det er mange etablerte forskere som anser det som nyttig å se nøye på hva slags artikler et tidsskrift publiserer og hvilke føringer redaktører legger for innholdet. Hvorvidt manuskriptet passer tematisk og metodisk til tidsskriftet vektlegges høyt da dette hindrer avslag og store omarbeidelser etter innsendelse. Sannsynlighet for at manuskriptet blir valgt for publisering i tidsskriftet og hvor lang tid prosessen med vurdering og publisering tar, er også påvist som viktige faktorer (Knight & Steinbach, 2008). For doktorgradskandidater som er under tidspress er det spesielt de to sistnevnte faktorene som er avgjørende da de helst vil unngå lange publiseringsprosesser og eventuell avvisning av artikler (Gullbekk et al., 2012). Erfarne forskere bruker i større grad tid i forkant av skriving for å undersøke hvilket tidsskrift de ønsker å publisere i og tilpasse manuskriptet sitt deretter (Knight & Steinbach, 2008).

Publisering ved siden av avhandling

Det eksisterer lite forskning på doktorgradskandidaters publisering utenom avhandlingen. Dersom doktorgradskandidater publiserer noe ved siden av avhandlingen i studieløpet er dette stort sett tilfeldig. Det er ikke noe eksplisitt krav til publisering mens man er doktorgradskandidat. De som velger å publisere noe utenom gjør dette stort sett fordi de føler at det er nyttig for karrieren. Veileder kan oppfordre til å begynne publisering ved siden av arbeidet til avhandlingen da det er nyttig for doktorgradskandidaten å ha vært gjennom en publiseringsprosess for erfaringens skyld. For de fleste doktorgradskandidatene vil det være nok arbeid med å fokusere på avhandlingen. Det vil derfor ikke være aktuelt å fokusere på annen publisering underveis (Gullbekk et al., 2012).

Metode for undersøkelse

Jeg vil i denne delen av oppgaven ta for meg metodevalget mitt og redegjøre for hvordan jeg har gått frem for å samle inn ønsket datamateriale. Valg av metode er avhengig av problemstillingen og hvilke data man ønsker å samle inn for å svare på denne. Innenfor samfunnsvitenskapelig forskning skiller man som regel metode inn i kvantitative og kvalitative tilnærminger (Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2010, s. 27). Ved kvantitativ tilnærming behandler man i all hovedsak talldata, mens man ved kvalitativ tilnærming håndterer tekst. Jeg har valgt kvalitative intervjuer da det virket mest hensiktsmessig for min oppgave med tanke på både omfang og tid. Det er ikke en selvfølge at dette var den eneste måten å besvare problemstillingen på.

Valg av metode og intervju som forskningsmetode

Ved kvantitative tilnærminger ønsker man i all hovedsak å samle inn data som kan telles. Disse utføres ofte med ferdig utformede spørreskjemaer. Man kan spørre om erfaringer og fange opp noen holdninger gjennom godt formulerte spørsmål i et spørreskjema. Det er dog mindre muligheter til å kunne stille oppfølgingsspørsmål og be informanten utdype svaret sitt på en god måte. Gjennom kvalitative intervjuer har man i større grad muligheten til dette. Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjuobjektens side og gi innsikt i hvorfor mennesker tenker og handler som de gjør (Kvale, Brinkmann, Anderssen & Rygge, 2009, s. 20). For denne undersøkelsen var det mer gunstig å kunne skape en dialog med informanten og i større grad avdekke bevissthet rundt temaet og kunne be de utdype erfaringer. Det var ønskelig å få informantenes egne ord på ulike fenomener i stedet for å ha ferdige svaralternativer. Selv om ikke alle informantene svarte utdypende på alle spørsmål ga det meg mulighet til å få utfyllende svar hos de som hadde mer informasjon å komme med.

Intervjuer er en av mest benyttede metodene for innhenting av datamateriale innenfor kvalitative tilnærminger. Det kvalitative forskningsintervjuet blir definert som en samtale med en viss hensikt og formål av Kvale og Brinkmann. Det gir forskeren mulighet til å ha en dialog med informanten, og informanten har i større grad mulighet til å uttrykke seg mer om de temaene som er relevante for vedkommende. Relasjonen mellom intervjuer og informant er viktig for kvaliteten på intervjuet. Dersom de ikke kommer godt overens, eller en av partene ikke deltar aktivt, kan intervjuet feile i å gi gode svar på spørsmålene. Ved gjennomføring av mine intervjuer følte jeg at jeg hadde god relasjon til de fleste av informantene.

Intervjuguide

Det kvalitative intervjuet kan rangere alt fra strukturert til ustrukturert. Strukturerte intervjuer har spørsmål og rekkefølge fastsatt på forhånd og intervjueren følger denne til punkt og prikke. Ustrukturerte intervjuer er mer uformelle hvor den som intervjuer har et tema for samtalen, men kan tilpasse spørsmålene og rekkefølgen ut fra hver enkelt intervjusituasjon. Semi-strukturerte intervjuer gir mulighet for fleksibilitet i samtalen. Man kan bevege seg litt frem og tilbake ut fra informantens svar, samtidig som man er sikker på at man berører de viktigste spørsmålene innenfor temaet. Denne undersøkelsen benytter seg av semi-strukturerte intervju da det var det som var mest hensiktsmessig for den type samtale jeg ønsket med informanten og tiden satt opp til hvert enkelt intervju. Jeg lot meg i noe grad inspirere av intervjuguider utformet ved andre prosjekter som tok for seg lignende temaer. Intervjuguiden var delt opp i tre ulike deler, denne rekkefølgen ble stort sett fulgt gjennom intervjuene. Kvale og Brinkmann anbefaler at man innleder med spørsmål som dreier seg om en konkret situasjon eller erfaring. Samtidig bør man holde spørsmålene korte og konsise (2009, s. 165). Et av intervjuene ble foretatt på engelsk da norsk ikke var informantens morsmål. Selv om engelsken min er adekvat og jeg oversatte intervjuguiden til engelsk i forkant av intervjuet, kan kvaliteten på intervjuet skille seg fra de andre grunnet språklige forskjeller og mulige misforståelser.

Styrker og svakheter ved metoden

En av de største fordelene med kvalitativ metode er som nevnt at man i større grad kan gå i dybden på informantenes svar under et eller flere intervjuer. Dette kan gi et mer helhetlig bilde på et fenomen. Det er en mer fleksibel måte å innhente data fordi man kan justere spørsmål underveis, det er vanskelig å gjøre med en kvantitativ spørreundersøkelse. Det er mulighet for

å undersøke en mindre gruppe informanter for å avdekke nye fenomener, som kan gi grunnlag for videre studier.

En av de største svakhetene ved metoden er at tekst tolkes subjektivt fra person til person. Det mest hensiktsmessige ved kvalitative intervjuer er at det er flere fra prosjektet som er tilstede under intervjuet og er med på bearbeidelsen av materialet i etterkant. Ved å være flere involvert er det større muligheter for å være objektive til dataene. En annen svakhet med metoden er at det er mindre rom for generalisering av dataene enn ved kvantitative studier med mange informanter. Dette gjør at det er vanskelig å kunne si om det som kommer frem i undersøkelsen er representativt utover gruppen man har undersøkt. I tillegg krever bearbeidelsen av datamaterialet og analysen en god del tid og ressurser. Som nevnt tidligere er intervjuerens relasjon til informantene og erfaring som intervjuer viktig. Informasjonen som kommer ut av intervjuet er avhengig av denne relasjonen (Johannessen et al., 2010, s. 142). Dersom relasjonen er dårlig kan dette bidra til at man ikke får samlet inn nok relevant data i intervjuet eller at informanten ikke svarer ordentlig.

Utvalg og utvalgsriterier

Ved kvantitative undersøkelser trekkes som regel utvalget tilfeldig, det er lite hensiktsmessig å gjøre dette innenfor kvalitative undersøkelser. Da er man som regel ikke ute etter å generalisere, men heller se på et mindre utvalg mer dyptgående. Når man ser etter hvilke informanter man skal rekruttere til en kvalitativ undersøkelse har man som regel et klart mål. Man benytter seg av strategisk utvelgelse hvor det på forhånd er definert hvilken målgruppe som bør delta i undersøkelsen for å kunne svare på problemstillingen. For denne undersøkelsen var målgruppen et forholdsvis homogent utvalg. Et homogent utvalg består av personer med “svært liten variasjon ut fra sentrale kjennetegn”, og benyttes ofte når man vil se på hva som er felles og ulikt i erfaringer og tanker til en gruppe (Johannessen et al., 2010, s. 107).

I min undersøkelse var det ønskelig å se på doktorgradskandidater som tilhørte to ulike institutt ved forskjellige fakultet ved HiOA. Ved å velge informanter fra to ulike fagområder er det mulighet for å avdekke ulike erfaringer. I tillegg gir det muligheten for å kunne sammenligne instituttene med hverandre. Hvilke institutt som ble valgt ble gjort i samtale med veileder.

Jeg valgte å undersøke doktorgradskandidater ved Institutt for Sykepleie og helsefremmende arbeid og Institutt for Arkiv-, bibliotek-, og informasjonsfag,

Det eneste utvalgsriteriet som ble satt var at de mulige respondentene var oppført med status “Stipendiat” i ansattoversikten på høgskolens nettsider ved de to instituttene. Disse listene ligger åpent tilgjengelig. Jeg benyttet meg av disse listene for å få samlet epostadressene til de mulige kandidatene ved hvert institutt. Alle som møtte utvalgsriteriene ble tilsendt samme epost hvor prosjektet ble presentert og de ble spurt om de hadde mulighet til å stille opp som informant. Det var tilsammen 26 mulige kandidater som ble kontaktet og 11 svarte positivt på å bli intervjuet. I samarbeid med min veileder hadde vi kommet frem til at det var ønskelig med minimum ti informanter, fem fra hvert institutt. Den endelige fordelingen ble fem stykker fra Institutt for Arkiv-, bibliotek-, og informasjonsfag og seks fra Institutt for sykepleie og helsefremmende arbeid. Det er vanskelig å fastsette noen fasit på hvor stor gruppen med informanter bør være. For et studentprosjekt som dette er det begrenset med hvor mye tid man har til rådighet for å gjennomføre og bearbeide intervjuene.

En av svakhetene med mitt valg med å kun se på stipendiater fra to navngitte institutt, er at informantene indirekte kan knyttes til oppgaven. Selv om det ikke oppgis noe personlige opplysninger er det muligheter for identifisering gjennom svar og tilknytning til instituttene. Personvernombudet for forskning krever at dersom enkeltpersoner kan identifiseres «indirekte, via en kombinasjon av bakgrunnsopplysninger som sted eller arbeidsplass/skole kombinert med opplysninger om for eksempel alder, kjønn og yrke», er man meldepliktig. Jeg meldte derfor prosjektet mitt til Personvernombudet for forskning (NSD) før jeg satte i gang med datainnsamlingen.

Gjennomføring av intervjuer

Intervjuprosessen ble satt i gang etter prøveintervjuet var gjennomført og intervjuguiden revidert. Selv om mange av stipendiatene har egen kontor plass ved HiOA er det mange som ikke er tilstede på campus daglig. Jeg lot i stor grad informantene selv foreslå sted og tid som passet slik at det skulle være enklest og mest komfortabelt for dem. De fleste av intervjuene ble gjennomført på kontor eller i grupperom ved det bygget hvor informanten hadde sin arbeidsplass. Et intervju ble gjennomført via Skype da informanten ikke hadde anledning til å komme til Oslo i løpet av tiden satt av til intervjuer.

Ved begynnelsen av hvert intervju ble det gitt en kort introduksjon om prosjektets formål og tema for intervjuguiden, dette var en delvis repetisjon fra den innledende eposten. Alle informantene ble spurt om det var greit at det ble foretatt lydopptak av intervjuet. Det ble i

tillegg forklart at lydopptakene skulle transkriberes kort tid etter gjennomføring av intervjuet og at det transkriberte materialet ville bli oppbevart på en datamaskin med passordbeskyttelse frem til oppgavens innlevering da alt vil bli slettet. Samtlige informanter samtykket i dette. Intervjuene varierte mellom 25 og 45 minutter.

Analyse

Noe av det vanskeligste ved å benytte seg av kvalitative metoder er å bearbeide dataene slik at man får noe fornuftig ut av dem. Ved kvantitative undersøkelser er det ikke gitt at det er de som har samlet inn dataene som analyserer dem. I kvalitative studier er det annerledes, der bør det være samme person eller personer som gjør begge deler. Dette fordi kvalitative data ikke alltid taler for seg selv, men trenger en fortolkning (Johannessen et al., 2010, s. 163). Organisering kan være komplisert når det er store mengder data som mange ganger kan være ustrukturert og bestå av ulike kilder, både lydopptak og observasjoner. For en oppgave med omfang som denne hvor intervjuguiden la en del føringer for struktur, har jeg kategorisert svarene jeg fikk i samme struktur for å lettere se forskjeller og likheter. Jeg tok ikke notater underveis, slik at det kun var lydopptakene jeg skulle forholde meg til og eventuelt mine egne inntrykk av samtalene. En av svakhetene med gjennomføringen av intervjuene er at jeg under transkriberingen opplever at jeg har stilt noen spørsmål som i stor grad kan besvares med ja eller nei, og ikke har gjort en god nok jobb med å be intervjuobjektene om å utdype enkelte fenomener.

Funn og analyse

Publisering av egen avhandling

Det er ingen spesifikke retningslinjer for hvilket format en doktorgradskandidat skal skrive avhandlingen sin i. De eneste føringene som legges for en avhandling ved høgskolen og andre lignende institusjoner, er hvor omfattende den bør være. Det er heller ingen regler som bestemmer hvordan man skal publisere innenfor spesifikke fagfelt. Alle de tradisjonene som finnes innenfor ulike fagfelt er mer som normer enn skrevne regler. For mange fagfelt er det lange tradisjoner med å publisere i et gitt format og de fleste doktorgradskandidater holder seg til det som er normen. Under forberedelsene til intervjuene kikket jeg gjennom tidligere publiserte avhandlinger ved ulike fagfelt ved HiOA, spesielt for helsefag og bibliotekfag. Doktorgradskandidater ved helsefag publiserte stort sett som artikler og bibliotekfag benyttet seg mest av monografier. Jeg forventet å få et resultat som ville samsvare i stor grad med den eksisterende publiseringspraksisen.

Samtlige av informantene som er tilknyttet Institutt for Sykepleie og helsefremmende arbeid (heretter SHA) skriver artikkelbasert avhandling. For doktorgradskandidatene ved Institutt for Arkiv-, bibliotek-, og informasjonsfag (heretter ABI) var det tre som skrev artikkelbasert mens to hadde valgt monografi. Informantene oppgir ulike grunner til hvorfor de har valgt det formatet de har. Det som veier tyngst er hvilke tradisjoner som ligger til grunn innenfor deres fagområde og hva som er vanlig ved deres institutt. Dette er spesielt tydelig innenfor medisin og helsefag. Ingen av informantene der kunne tenke seg å skrive en monografi. En av de spurte ved SHA opplever at man ikke har så mye valg.

Informantene som oppga at de hadde valgt monografi opplevde at det var det beste formatet for prosjektets tema og gjennomførelse. Det er flere av informantene ved ABI som påpeker at de merker et skifte i hva som er vanlig for deres institutt. De mener at man i fremtiden kanskje vil se flere artikkelbaserte avhandlinger ved instituttet. En av informantene som har valgt monografi oppgir at man blir oppfordret til å skrive artikler da det er et ønske om at alle skal publisere mest mulig. I tillegg var det artikkelbaserte formatet favorisert av de fra ABI som hadde erfaringer med publisering før de begynte på studiet. “Artikkelbasert er bedre for fremdriften av arbeidet mitt.” sier en av informantene ved ABI ved spørsmål om hvorfor valget hadde falt på dette formatet. Tidsaspektet nevnes som en fordel av flere av informantene. Noen oppgir også muligheten til å bidra med forskning innen sitt felt tidlig i karrieren og etablere en dialog med fagmiljøet som grunner til å publisere artikler fremfor monografi.

[Erfaringer med publisering](#)

Informantene har nokså ulike utdanningsbakgrunner og erfaringer med publisering. En håndfull oppgir at de har erfaring fra akademia tidligere og dermed har vært med på å publisere artikler eller bokkapitler i forkant av doktorgradsstudiet. Andre derimot har lite erfaring med vitenskapelig publisering. Ved spørsmål om hvorvidt de prioriterer å publisere mens de jobber med avhandlingen er det kun et par som oppgir at dette er noe de bevisst jobber med. Ved oppfølgingsspørsmål om hvorfor publisering utenom avhandlingen er aktuelt, er svaret ofte at man enten allerede tilhører et forskningsprosjekt som skal publisere eller fordi man anser det som nyttig for karrieren å begynne å publisere nå.

Dette samsvarer med det Gullbekk et. al. avdekker i sin undersøkelse av doktorgradskandidater. Det er ikke identifisert i den undersøkelsen om det er noe forskjell på faglig tilhørighet eller

valgt format for avhandling om avgjør om man er mer sannsynlig til å publisere noe ved siden av avhandlingen (Gullbekk et al., 2012).

Det er vanskelig å se om det er noen forskjeller mellom motivasjonen for publisering utenom avhandling mellom de som publiserer monografi fremfor artikler i min undersøkelse. Dette fordi de fleste informantene har valgt artikkelbasert avhandling.

Publisering i fagmiljøet

Det kommer tydelig frem under intervjuene at den største innflytelsen på hvordan en doktorgradskandidat publiserer er veilederne. Veilederne får ofte rollen som medforfatter i artiklene, dersom det er artikkelbasert avhandling. Veiledernes kunnskap om publisering og kjennskap til innflytelsesrike personer og tidsskrifter innenfor fagmiljøet bidrar mye til hvordan doktorgradskandidaten publiserer. Informantene fra SHA uttrykker i noe større grad at publisering er noe man snakker om i fellesskap på instituttet. Informanter fra begge institutt påpeker at når det snakkes om publisering så er det som regel i forbindelse med at noen på instituttet har fått noen publisert. Det gjelder ikke så mye publisering generelt. Flere av informantene opplever at det er en mer uformell samtale enn en diskusjon.

Doktorgradskandidatene opplever at publiseringspoeng og prestasjonsindikatorer er viktig innenfor miljøet på instituttet. De erfarer at dette er noe man snakker om, men ikke at dette er noe som er med på å tydelig legge føringer for hvor man velger å publisere. Til tross for dette virker det som om doktorgradskandidatene ikke påvirkes av dette presset i like stor grad. Som en av informantene sier «så merker jeg ikke presset så mye som stipendiat enda, det er nok verre for de andre forskningsansatte». Dette er noe som kommer frem i flere av intervjuene. En av de andre informantene derimot tror etablerte forskere kjenner mindre på presset. Mange av doktorgradskandidatene opplever at det er et større produksjons- og prestasjonspress på HiOA for forskningsansatte enn tidligere.

Kriterier for valg av publiseringskanal

Informantene oppga en rekke ulike kriterier som de følte var viktige i utvelgelse av publiseringskanal. Disse er listet opp noenlunde etter hvor ofte de ble nevnt av informantene og i hvor stor grad de pratet om de ulike kriteriene.

Tema/faglig relevans
Metodisk tilnærming
Høre på veileder
Fagfellevurdering
Anerkjennelse/rykte
Høy kvalitet
Aim/Scope
At de vil publisere mitt manuskript
Kjennskap til forlag/redaktører
Impact factor
Publiseringstid
Publiseringspoeng
Dialog med fagmiljøet
Open Access
Det man bruker mest i egen forskning

Majoriteten av informantene nevner at det viktigste er at tidsskriftet er relevant og passer tematisk til deres forskning. I undersøkelsen til Coonin og Younce er det dette forskerne kaller en «god match». Det vil si at det passer tematisk til forskningen, men også at manuskriptet er en god match for akkurat det tidsskriftet. Også i Holbergs undersøkelse oppgir informantene at tema er det viktigste kriteriet både for valg av publiseringskanal og ved valg av egne litteraturkilder (2013). Etter tema og relevans er fagfellevurdering et vesentlig kriterium. For informantene er fagfellevurdering viktig for å avgjøre hvorvidt det er god kvalitet på et tidsskrift. Fagfellevurderingen er en stort sett universell prosess som indikerer en viss standard og kvalitet på tidsskriftet. Dette samsvarer i stor grad med den tidligere forskningen gjort både på forskere og doktorgradskandidater. Dette er ofte det viktigste kriteriet når en forsker vurderer et tidsskrift. Det betyr dog ikke at forskere stoler blindt på at denne prosessen er like godt gjennomført i alle tidsskrift (Nicholas et al., 2014). Ingen av informantene i denne undersøkelsen nevnte noe om kvaliteten på fagfellevurderingsprosessen i noen grad.

Å benytte seg av rådene og erfaringene til veilederne er et kriterium som ble gjengitt mange av informantene. «Det er viktig å lytte til erfarne fjellfolk» påpeker en av informantene fra ABI. En av de andre informantene mener det er lurt å «gjøre som veilederen sier». Det er i all hovedsak veilederne som er med på å geleide doktorgradskandidatene gjennom det faglige landskapet og publisering. Jeg følte at både informantene med tidligere erfaring med publisering og de som ikke hadde det, la like mye vekt på veilederens rolle. Dette kriteriet benyttes i stedet for å benytte seg av kollegaers råd og erfaringer ved undersøkelser gjort på mer etablerte forskere (Coonin & Younce, 2010; Nicholas et al., 2014). Det betyr likevel ikke

at doktorgradskandidatene ikke utveksler erfaringer med hverandre eller andre kolleger ved instituttet. De deltar i det faglige fellesskapet på instituttet, men det er mindre snakk om publisering utenom veiledernes kontor.

Flere av informantene nevner impact factor under intervjuene, men det er få som legger særlig stor vekt på dette. Det oppleves ikke som så veldig viktig verken for dem selv eller innenfor instituttet. «Impact factor sier ikke nødvendigvis noe om kvaliteten på artiklene» sier en av informantene fra SHA. Det er kun to av informantene som tar spesielt hensyn til det i utvelgelse av tidsskrift. Impact factor og siteringer har mer å si for utvelgelse av kilder enn publiseringskanaler for informantene (Coonin & Younce, 2010; Holberg, 2013).

Hvor stor sirkulasjon et tidsskrift har er heller ikke et av de mest prioriterte kriteriene. Det var kun et par av informantene som syntes dette var relevant og noe som var avgjørende for valg av publiseringskanal. For majoriteten av informantene virket det ikke som om det var så viktig hvor mange som leste artiklene, men hvem som leste de. Dialogen med fagmiljøet og det å kunne bidra i denne dialogen opplever de som noe av det mest vesentlige.

Publiseringspoeng opplevde informantene fra begge institutt at var noe viktig. De fleste ville publisere i et tidsskrift som var på det høyeste nivået, men de var mindre opptatt av at dette var noe som skulle skje mens de var doktorgradskandidater. For mange av de var dette noe de opplevde ville være mer viktig i fremtiden når de er mer etablerte som forskere.

Begrepet publiseringstid ble brukt i flere sammenhenger av informantene. Det kan gjelde hvor lang tid hele publiseringsprosessen tar fra begynnelse til slutt. Men det kan også være hvor lang behandlingstiden for å få svar om manuskriptet blir godtatt for publisering. Doktorgradskandidatene har begrenset med tid til publisering i sitt studieløp. De er derfor opptatt av å hindre å kaste bort unødvendig tid. Dette gir mange uttrykk for under intervjuene. «At de vil publisere mitt manuskript» var også et svar jeg fikk en del ganger på dette spørsmålet. Derfor bruker de en del tid på å finne et riktig tidsskrift for sitt manuskript og sørge for at de følger de gitte normene gitt for hvordan manuskriptet bør være.

Hvem som sitter som redaktører i et tidsskrift er betydningsfullt for enkelte av informantene. Noen av informantene opplyser at de alltid ser på hvem som er ansvarlige for det faglige innholdet. Redaktørene har også noe å si for den opplevde kvaliteten til et tidsskrift (Nicholas et al., 2014). I tillegg kan det være en fordel å finne tidsskrifter med redaktører som er kjente

innenfor fagmiljøet. En av informantene fra SHA påpeker at det kan være fordelaktig å gå for tidsskrift hvor veileder har publisert tidligere eller kjenner redaktørene for å øke sjansene for å få publisert der.

Det er kun et par av informantene som opplyser at de at de prioriterer å se etter passende Open Access tidsskrift når de skal publisere. De som oppga at dette var viktig for dem i noe grad var informanter som hadde erfaring med Open Access publiseringer fra før. I tidligere undersøkelser gjort, er det lite eller ingen fokus på Open Access som en faktor i publiseringsvalg (Coonin & Younce, 2010). Dette skyldes nok i stor grad holdningene til Open Access og tanken om at åpent tilgjengelige tidsskrift er av lavere kvalitet enn tradisjonelle tidsskrift. Dette kan også komme av at det fortsatt er forholdsvis lav kjennskap til Open Access publisering og det derfor ikke er en faktor de anser som relevant.

Det er lite som skiller informantene fra de to instituttene når det gjelder hvilke faktorer som spiller inn i utvelgelse av publiseringskanal. Majoriteten av informantene oppga de samme kriteriene. I tillegg rangerte de faktorene i noenlunde lik rekkefølge. Prosessen med å finne et tidsskrift som passer er nokså er lik for begge fagfelt. Dette stemmer som nevnt tidligere i stor grad resultater fra tidligere studier om faktorer for publisering. Jeg opplevde at de som regel holder seg til de samme kriteriene som mer etablerte forskere har for publisering. Veilederne spiller en såpass stor rolle i det studieløpet doktorgradskandidatene befinner seg i. Akkurat nå er det veilederne sier det viktigste kriteriet for mange. Men utover det virker det som om de i stor grad følger publiseringspraksisene til de mer etablerte forskerne og tradisjonene innenfor sitt fagfelt.

Kjennskap til Open Access

Vedrørende kjennskap til konseptet Open Access oppgir majoriteten av informantene at de har lite eller begrenset kunnskap om dette, men at de kjenner til det. Dette samsvarer med forskning gjort tidligere som viser at det er mye forvirring om hva Open Access egentlig innebærer (Rodriguez, 2014). Jeg fikk inntrykk av at noen av informantene kunne mer enn det de trodde når de begynte å snakke om det. Det var lite eller ingen bevissthet på hva forskjellen mellom gull og grønn Open Access var. Innledningsvis i undersøkelsen var spørsmål om egenarkivering inkludert i intervjuguiden. Dette gikk jeg bort fra tidlig i intervjuprosessen da jeg oppdaget at denne målgruppen har lite erfaring med akkurat dette.

Doktorgradskandidatene ved SHA har forholdsvis høy kjennskap til Open Access tidsskrifter innenfor sitt felt. Dette kan skyldes at det eksisterer langt flere mulige publiseringskanaler innen helsefag da dette er et stort fagfelt. Dette kan også komme som følge av at informantene ved SHA opplever at det snakkes mer om det med veileder eller innenfor instituttet. Fordi veileder har mye å si for utvelgelse av tidsskrift er det ofte de som anbefaler tidsskrift, også de som er Open Access. For de med bibliotekfaglig bakgrunn var det mer usikkerhet på hva som var tilgjengelig innen deres fagområde. Informantene ble ikke bedt om å spesifikt navngi tidsskrift, men heller vurdere selv hvor mange omtrentlig de visste om.

Forfatterbetaling oppleves av de informantene med minst kjennskap til Open Access, som det største hinderet for å publisere i et tidsskrift som tilbyr dette. De som var mest skeptisk til forfatterbetaling var blant de som hadde aller minst kjennskap at det var mulig å få finansiert støtte til publiseringsmidler av høgskolen. Doktorgradskandidater har en fastsatt sum med midler til å finansiere ulike ting gjennom studieløpet sitt. De er derfor uvillig til å bruke store summer til publisering. Flere uttrykker en skepsis til at forlag og tidsskrift skal tjene ekstra på deres publisering. De er i tillegg redd for å bli svindlet av et useriøst tidsskrift som kun er ute etter pengene.

Dette henger mye sammen med en usikkerhet til kvaliteten på arbeidet som legges ned av redaktører og forlag, og tanken om at Open Access tidsskrift ikke har fagfelleevaluering som er god nok. Nicholas et. al. finner lignende oppfatninger i sin undersøkelse. Frykten for pirattidsskrifter er stor blant de undersøkte. Siden det for mange oppleves som vanskelig å avgjøre om kvaliteten på et Open Access tidsskrift er godt nok, velger de heller å unngå det (Nicholas et al., 2014). Blant informantene i min undersøkelse var det nokså lite kjennskap til HiOAs Open Access policy (HiOA, 2013).

Rodriguez finner at bevisstheten rundt Open Access er lavere i helsefag enn for eksempel samfunnsvitenskapelig eller humanistiske fag (2014). Coonin og Younce påstår derimot at det er mindre kjennskap til Open Access blant de samfunnsvitenskapelige disiplinene (2010). Resultatet i denne undersøkelsen samsvarer i større grad med det sistnevnte. Doktorgradskandidater med helsefaglig bakgrunn uttrykker i større grad kjennskap til konseptet og har mer erfaringer med publisering i Open Access enn hva de med bibliotekfaglig bakgrunn har. Utvalget i denne oppgaven er ikke stor nok til å kunne generalisere til å gjelde alle doktorgradskandidater ved HiOA med disse fagbakgrunnene. Det gir et tilstrekkelig innblikk i hva bevissthetsnivået er blant de spurte og gir trolig grunn for å anta at dette kan være gjeldende for andre doktorgradskandidater.

Erfaring med Open Access publisering

Hele fem informanter fra SHA sier at de enten har publisert eller skal publisere artikler i et Open Access tidsskrift. Til sammenligning er det kun en fra ABI som har gjort det samme så langt. Ved oppfølgingsspørsmål på hvorfor de har valgt å publisere i Open Access preger valgene av tilfeldigheter for de fleste. Det er i de sjeldneste tilfellene at det er prinsippet om Open Access som styrer valget til forskere. Dersom et tidsskrift er relevant for deres publisering vil de publisere i det uavhengig om det er Open Access eller ikke (Swan & Brown, 2004). Tidligere forskning viser at det er hovedsakelig gjennom anbefalinger fra kollegaer at forskere får kjennskap til Open Access tidsskrifter som er aktuelle (Coonin & Younce, 2010). For doktorgradskandidater er det veilederne som i stor grad bidrar til denne bevisstgjøringen.

Det er kun to av informantene som mer bevisst hadde gått inn for å finne et passende Open Access tidsskrift å publisere i. For de resterende var det som nevnt tidligere tilfeldigheter som hadde ført til Open Access publisering. Interessant er det å se at det kun er de som har publisert i et Open Access tidsskrift som oppgir at de har noe eller god kjennskap til HiOAs Open Access policy. Sannsynligheten for at de som allerede har publisert i Open Access vil gjøre det igjen ved en senere anledning er stor (Swan & Brown, 2004). Dette kommer også frem fra de informantene som allerede har publisert gjennom Open Access i min undersøkelse. De fleste oppgir at de er positiv til å publisere fremtidige artikler i Open Access tidsskrift. Et par av informantene fra helsefag sier at de i så stor grad som mulig ønsker å publisere utelukkende Open Access dersom det lar seg gjøre.

En av hovedgrunnene til at forskere ønsker å publisere i Open Access er at de opplever at det er muligheter for raskere fagfelle vurdering og publisering enn ved tradisjonelle tidsskrift (Swan & Brown, 2004). Andre studier viser at dersom fagfelle vurderingsprosessen virker forhastet forsterker det synet på at Open Access tidsskrifter er av dårligere kvalitet (Coonin & Younce, 2010). I den tradisjonelle fagfelle vurderingsprosessen er det ofte slik at man ikke vet hvem som vurderer manuskriptet man har sent inn. I mange Open Access tidsskrifter legges det opp til at denne prosessen er åpen. Det syntes en av informantene ved SHA som hadde vært gjennom en slik åpen prosess var noe positivt og attraktivt med Open Access publisering.

Open Access i fremtiden

Det spås at det skal være en langt større prosentandel av den vitenskapelige litteraturproduksjonen som vil være åpent tilgjengelig om bare noen år (Lewis, 2012). Flere av informantene var usikre på hvorvidt de kunne svare på spørsmålet om hva de trodde fremtiden til Open Access publisering ville være. Dette skyldtes i stor grad at de følte de hadde for lav

kunnskap om det for å kunne svare ordentlig. Til tross for det var dette et av spørsmålene hvor flere av informantene snakket friere om konseptet enn tidligere i intervjuet.

Majoriteten av doktorgradskandidatene var positiv til at det ville være en økning av Open Access publiseringer i fremtiden. De var dog usikre på hvordan dette skulle gjennomføres på en god måte. Svarene til flere av informantene dreier seg i hovedsak om finansiering. Enkelte fokuserer mest på hvorvidt det er en løsning som fungerer økonomisk. Mye av skepsisen til forfatterbetalingen er forårsaket til at man har lite kjennskap til hvilken funksjon den har. Samtidig er informantene åpne til å publisere mer i Open Access dersom det finnes finansiering for det.

“Ja, jeg tenker så lenge at HiOA dekker betaling” SHA2

“Jeg tror vi kan publisere mer i fremtiden, men det handler jo for det meste om penger. Hvis instituttlederen sier at vi skal bruke penger på det, så gjør vi det. Det er pengene det står på, det er jo som regel ikke vi som bestemmer” ABI4

Andre derimot er mer opptatt av den mer ideologiske siden av fenomenet. Det er viktig at alle får tilgang på forskningsdata og at man i større grad prøver å hindre et klasseskille mellom rike og fattige land. I undersøkelsen gjort av Swan og Brown ble informantene gitt muligheten til å rangere grunner til å velge å publisere i Open Access og det er tydelig at prinsippet om at forskning skal være åpent tilgjengelig for alle er viktig (2004).

“Jeg tror det er veldig viktig at det går den veien mot mer Open Access” SHA3

“Jeg tror deledendensen vil spille inn på Open Access sin fremtid. Man vil at andre i andre deler av verden skal få tilgang til kunnskapen” SHA6

Et av de mer interessante aspektene som to av informantene snakket om var sammenhengen mellom utviklingen av Open Access og et generasjonsskifte i forskermiljøene. Yngre mennesker er i større grad preget av en delekultur. Kjennskapen til Open Access er ikke nødvendigvis bedre i yngre forskere. Dette er i stor grad avhengig av hvor mye publiseringserfaring en forsker har og er ikke nødvendigvis på grunn av alder alene (Rodriguez, 2014). I tillegg til dette er doktorgradskandidater og nye forskere mer opptatt av å følge

normene innenfor fagfeltet sitt. De er kanskje derfor mer uvillig til å gjøre noe de mer etablerte forskerne ikke gjør.

Uavhengig av dette er det ikke utenkelig at det eksisterer en lavere terskel for åpen deling av innhold blant yngre forskere. Det fremkommer også blant informantene ved SHA en mer positiv holdning til deling av data. Innenfor helsefag er fokuset og behovet for å dele kunnskapen stor. Man ønsker i stor grad å kunne benytte seg av ny forskning og oppdatert data. Ved ABI mener en av informantene at forskere ved instituttet som arbeider med kunnskapsorganisering og metadata i større grad er mer åpen til å dele sitt arbeid enn de med bakgrunn i litteratur.

Det er gjennom ulike studier funnet eksempler på at det er forskjell i kunnskap om og holdninger til Open Access mellom ulike fagfelt. Dette varierer veldig fra undersøkelse til undersøkelse. Man kan se noen forskjeller mellom fag, slik man kan i denne undersøkelsen. Men det er sjelden i slike undersøkelser at forskjellen mellom fag er drastiske. Det er i tillegg vanskelig å generalisere funnene til å gjelde for alle forskere. Å påstå at det eksisterer større forskjeller i holdninger i ulike deler av verden er mer holdbart.

For vestlige forskere er tilgangen til vitenskapelige publiseringer høy. De har ofte gjennom sine institusjoner og fagkretser tilgang til store mengder artikler og bøker. De ser heller ikke på Open Access som fordelaktig på karrieren da synet på Open Access publisering ofte er relatert til lavere kvalitet. For forskere i land som har lite eller ingen penger avsatt til forskning og tilgang til databaser er det viktigere å få tilgang til forskning som er åpent tilgjengelig for alle. Man ser en noe høyere andel av Open Access publiseringer fra ikke-vestlige land (Nicholas et al., 2005).

Søk og kilder

Bevisstheten rundt bruk av Open Access kilder var varierende blant informantene. Noen var bevisst på at de hadde brukt det i egen forskning. Andre trakk frem at de opplevde det som vanskelig tidvis å tydelig se om en artikkel eller et tidsskrift var Open Access. De var derfor usikre på om de hadde benyttet seg av Open Access kilder så langt. Ved oppfølgingsspørsmål til de som oppga at de hadde benyttet seg av Open Access kilder var det mest gitte svaret at det hadde vært tilfeldig. Artikkelen relevans og tema var det viktigste. Dersom den var nyttig ble den valgt uavhengig om den var Open Access eller ikke. Holberg finner det samme i sin undersøkelse.

Open Access prinsipper er heller ikke en viktig faktor når forskerne ved HiOA rangerer hva som er avgjørende i valg av litteraturkilder (Holberg, 2013). Ingen av informantene gir noe

særlig uttrykk for at de synes at kvaliteten på Open Access artikler er et hinder for å bruke de i egen forskning. Studier viser at forskere virker mer åpen til å bruke Open Access kilder. De er mer positiv til å benytte seg av det i sin forskning enn hva de er til å publisere sine egne artikler åpent. Park og Quin finner i sin undersøkelse om publisering i og bruk av Open Access kilder at det er ulike faktorer som spiller inn. Forskere er mer opptatt hva som er nyttig for karrieren når de velger publiseringskanal.

Ved bruk av Open Access kilder er det i større grad oppfattet kvalitet, relevans og brukervennlighet som spiller inn (Park & Qin, 2007). Mitt inntrykk av informantenes svar er at dette stemmer godt overens med de spurte i denne undersøkelsen. Til tross for at flere av informantene var usikre på om de hadde benyttet seg av Open Access kilder i sin forskning, virket majoriteten av de positive til å benytte seg av slike kilder i fremtiden.

Ved spørsmål om hvor de primært finner sine kilder er det Google Scholar som nevnes hyppigst. Søkemotoren er foretrukket av flere av informantene fordi man tydelig ser om det er fulltekst tilgjengelig. Utover dette synes de at det er lettere å se om en artikkel er sitert mange ganger. I tillegg foretrekker de å søke direkte i databaser innen sine fag fremfor å begynne søket i Oria. Flere opplever Oria som mer kronglete å søke i enn Google Scholar og fagdatabasene. Når de skal søke går det hovedsakelig i søk på nøkkelord eller direkte på forfatternavn fremfor navn på tidsskrift. Få oppgir at de følger spesifikke tidsskrift for å holde seg oppdatert på hva som publiseres i de enkelte. En del av doktorgradskandidatene oppgir også at de i stor grad benytter seg av tips fra veiledere og kollegaer. Både denne undersøkelsen og tidligere forskning indikerer på at så lenge en artikkel er relevant for forskningen og fagfellevurdert så spiller ikke hvor det kommer fra like stor rolle.

[Informasjon om publiseringskanaler og Open Access](#)

Av egen nysgjerrighet ønsket jeg å spørre informantene et par spørsmål om hvor mye informasjon de hadde fått vedrørende søking og publiseringskanaler. Da spesielt om det var tilbudt noe ved oppstarten av studiet. Som forventet var det ingen som hadde vært på noe spesifikt kildekurs. Flere oppgir å ha vært på dette i forbindelse med mastergraden. For majoriteten av doktorgradskandidatene var det ikke aktuelt da de føler de har mye erfaring med søk og kildekritikk. Dette gjelder spesielt de med bibliotekfaglig bakgrunn, men også de med helsefaglig bakgrunn og med lengre erfaringer innenfor academia. «Bestill en bibliotekar» er en tjeneste som flere av informantene har benyttet seg av når det har vært nødvendig med søkehjelp.

Tidligere forskning støtter opp under dette. Gullbekk et. al. finner i sin studie at doktorgradskandidater ofte føler at det er mer enn kompetente nok til å vurdere kilder godt. I tillegg er det mange som føler at de burde kunne dette godt nok, og derfor kvier seg for å søke hjelp til søk og kildekritikk (Gullbekk et al., 2012). En av informantene sier at man ville «følt seg undervurdert av obligatorisk undervisning». Selv om mange ikke har følt et behov for et standardisert introduksjonskurs, gir noen av informantene i min undersøkelse uttrykk for at det kunne vært nyttig allikevel. Dette spesielt blant de som hadde lite eller ingen erfaring med vitenskapelig publisering fra før.

Informasjon om publisering, ulike publiseringskanaler og Open Access var noe informantene hadde tilegnet seg gradvis gjennom studieløpet. Ingen husket å ha fått noe konkret informasjon ved oppstart av studieløpet sitt. Veileder ble nevnt som hovedkilde for denne informasjonen, men flere trakk dessuten inn diskusjoner og møter med forskergrupper som et sted hvor man utvekslet erfaring og kunnskap. Også her var det et ønske om mer informasjon tidlig i studieløpet fra de informantene som hadde mindre erfaring med publisering fra tidligere.

Avslutning

I denne undersøkelsen ønsket jeg hovedsakelig å avdekke hva slags erfaringer og holdninger et utvalg doktorgradskandidater har til Open Access publisering. Doktorgradskandidatenes egne tanker rundt deres kjennskap til Open Access er lav. Likevel er det få av informantene som er negative til Open Access. De fleste er positive til konseptet, men er nølende med å publisere Open Access. Det kommer frem i denne undersøkelsen at bevissthetsnivået er relativt konsistent med andre studier som er gjort. Mange kjenner til konseptet, men det snakk om en grunn kunnskap. Det er likevel flere av informantene som har erfaring med publisering i Open Access tidsskrifter enn forventet og dermed har noe høyere kjennskap til enkelte sider ved Open Access.

Informantene med helsefaglig bakgrunn publiserer i større grad i Open Access tidsskrift. De er i tillegg generelt mer åpen til å gjøre dette i forhold til informantene med bibliotekfaglig bakgrunn. Dette har igjen sammenhenger med erfaringer og kjennskap. Allikevel er jeg forsiktig med å trekke konklusjoner om at det er slik at alle doktorgradskandidater ved HiOA som har helsefaglig bakgrunn er mer bevisst og erfaren med Open Access. Det er som nevnt tidlig fortsatt snakk om en overfladisk kunnskap. Det kan være personlige bakgrunner og holdninger som utgjør forskjellene mellom fagområdene.

Informantene fra SHA opplever at formatet på deres avhandling må være artikkelbasert da dette er normen innenfor medisin og helsefag. De virker mer preget av at det ikke er noe valg. I tillegg opplever de at det arbeidet de gjør passer bedre til artikkelformatet. Det er interessant å se at informantene ved ABI i større grad oppfatter valget om avhandlingsformat er friere. Majoriteten av informantene er i noe grad påvirket av det de opplever som et økt produksjonspress ved høgskolen. Dette selv om de ikke føler dette er rettet så mye mot doktorgradskandidater. For de fleste påvirker ikke dette deres tanker om å måtte publisere noe utenom avhandlingen.

Informantene skiller seg lite ut fra tidligere forskning når det gjelder valg av publiseringskanal. Det er det nærmest ingen forskjeller mellom de to fagfeltene når det gjelder dette. De er opptatt av de samme kriteriene og rangerer de som regel likt ut fra hva de føler er viktigst. At kvalitet vurderes gjennom fagfelle vurdering og anerkjennelse kjennetegner mange av svarene. I likhet med det meste av den tidligere forskningen er kvaliteten for Open Access tidsskrift den største bekymringen. Informantene er opptatt av ulike kriterier når de skal publisere en artikkel og når de skal bruke en artikkel som kilde i egen forskning. De er derfor mer åpen til bruk av Open Access kilder enn til publisering i et slikt tidsskrift.

Det er oppmuntrende å se at noen av informantene føler at Open Access er viktig i utvelgelse av tidsskrift selv om det kun var et fåtall. Selv om mange har publisert Open Access ved tilfeldigheter tidligere kan denne erfaringen være med på å få flere til å velge dette igjen senere (Swan & Brown, 2004). Det var en optimisme blant mange av informantene at Open Access ville bli mer utbredt i fremtiden. De var usikre på hvorvidt dette kunne oppnås med dagens modell med forfatterbetaling. Sett opp mot at halvparten av informantene i denne undersøkelsen har publisert Open Access gir det mulighet for å tro at publiseringspraksisen er i noe endring.

Det hadde vært interessant å se videre på hva slags publiseringspraksiser doktorgradskandidater innen andre fagområder har. Spesielt for å se om det er helsefag som i størst grad greier å publisere mer Open Access enn andre fag eller om det er fagområder hvor det eksisterer høyere tall. Dette er en mulighet for videre forskning.

Litteratur

- Björk, B.-C., Welling, P., Laakso, M., Majlender, P., Hedlund, T., Guðnason, G. & Scalas, E. (2010). Open Access to the Scientific Journal Literature: Situation 2009 (Open Access 2009). *PLoS ONE*, 5(6), e11273. doi:10.1371/journal.pone.0011273
- Coonin, B. & Younce, L. M. (2010). Publishing in Open Access Education Journals: The Authors' Perspectives. *Behavioral & Social Sciences Librarian*, 29(2), 118-132. doi:10.1080/01639261003742181
- Cristin. (udatert). Norsk vitenskapsindeks 2011-2016. Hentet 11. april 2017 fra www.cristin.no/cristin/statistikk/nvi/
- Dallmeier-Tiessen, S., Darby, R., Goerner, B., Hyppoelae, J., Igo-Kemenes, P., Kahn, D., . . . Van Der Stelt, W. (2011). Open access journals - What publishers offer, what researchers want (Vol. 31, s. 85-91).
- Gullbekk, E., Rullestad, T. & Torras i Calvo, M.-C. (2012). *Ph.d.-kandidater og forskningsprosessen : bibliotekets bidrag* (Bind 7). Oslo: Universitetsbiblioteket i Oslo.
- HiOA. (2013). Open Access Policy ved HiOA. Hentet 23. mars 2017 fra <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Interne-ressurser-og-rutinebeskrivelser/Formidling-og-publisering/Open-Access/Open-Access-Policy-ved-HiOA>
- Holberg, L. F. (2013). *Forskere og Open Access-publisering : en holdningsundersøkelse ved HiOA*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. utg. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Knight, L. V. & Steinbach, T. A. (2008). Selecting an Appropriate Publication Outlet: A Comprehensive Model of Journal Selection Criteria for Researchers in a Broad Range of Academic Disciplines *International Journal of Doctoral Studies*, 3, 59-79.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M. & Rygge, J. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lewis, D. W. (2012). The Inevitability of Open Access. *College & Research Libraries*, 73(5), 493-506. doi:10.5860/crl-299
- Migheli, M. & Ramello, G. B. (2014). Open Access Journals and Academics' Behavior. *Economic Inquiry*, 52(4), 1250-1266. doi:10.1111/ecin.12131
- Nicholas, D., Huntington, P. & Rowlands, I. (2005). Open access journal publishing: the views of some of the world's senior authors. *Journal of Documentation*, 61(4), 497-519. doi:10.1108/00220410510607499

- Nicholas, D., Watkinson, A., Volentine, R., Allard, S., Levine, K., Tenopir, C. & Herman, E. (2014). Trust and Authority in Scholarly Communications in the Light of the Digital Transition: setting the scene for a major study. *Learned Publishing*, 27(2), 121-134. doi:10.1087/20140206
- NSD. (2017). Avlagte doktorgrader (fra høst 2010). Hentet 10. april 2017 fra <http://dbh.nsd.uib.no/statistikk/rapport.action?visningId=32&visKode=false&columns=arstall!8!semester&index=1&formel=120&hier=instkode!9!institusjonsnr!9!fakkode!9!ufakkode!9!progkode&sti=¶m=arstall%3D2016!8!2015!8!2014!8!2013>
- Park, J.-H. & Qin, J. (2007). Exploring the Willingness of Scholars to Accept Open Access: A Grounded Theory Approach. *Journal of Scholarly Publishing*, 38(2), 55-84.
- Rodriguez, J. E. (2014). Awareness and Attitudes about Open Access Publishing: A Glance at Generational Differences. *The Journal of Academic Librarianship*, 40(6), 604-610. doi:10.1016/j.acalib.2014.07.013
- Rowlands, I., Nicholas, D. & Huntington, P. (2004). Scholarly communication in the digital environment: what do authors want? *Learned Publishing*, 17(4), 261-273. doi:10.1087/0953151042321680
- Rowley, J., Johnson, F., Saffi, L., Frass, W. & Devine, E. (2017). Academics' behaviors and attitudes towards open access publishing in scholarly journals. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, <xocs:firstpage xmlns:xocs=""/>. doi:10.1002/asi.23710
- Schroter, S. & Tite, L. (2006). Open access publishing and author-pays business models: a survey of authors' knowledge and perceptions. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 99(3), 141.
- Schroter, S., Tite, L. & Smith, R. (2005). Perceptions of open access publishing: interviews with journal authors. *BMJ*, 330(7494), 756. doi:10.1136/bmj.38359.695220.82
- Swan, A. & Brown, S. (2004). Authors and open access publishing. *Learned Publishing*, 17(3), 219-224. doi:10.1087/095315104323159649

Vedlegg

Intervjuguide

- Ønske velkommen og takke for deltakelse
- Opplyse om
 - prosjektets formål
 - generelle temaer som tas opp
 - personvern og samtykke
 - lydopptak
 - anonymisering
 - samtykkeerklæring
 - praktisk info
- Er det noen spørsmål før vi går i gang?

- Hvordan skal du/ har du publisert din avhandling? Hvorfor har du valgt det formatet?
- Har du publisert noe annet utenom avhandlingen? Alene, sammen med noen?
- Er publisering et tema i forskerutdanningen deres? Hvis ja, på hvilken måte?
- Hva avgjør hvor man publiserer i deres fagmiljø? Opplever du at fagområdet legger noen føringer på dette?
- Er deres fagmiljø opptatt av publiseringspoeng og prestasjonsindikatorer?

- Vet du hva Open Access (OA) er? Kan du skille konseptene OA og åpne vitenskapsarkiv?
- Har du erfaring med OA publisering?
- Har du erfaring med egenarkivering?
- Har det vært diskusjoner om OA publisering i deres fagmiljø?
- Hva er viktig for deg i utvelgelse av fremtidig publiseringskanal?
- Er du kjent med HIOA sin OA policy?

- Har du benyttet deg av kilder som er OA publisert i egen forskning? Kan du utdype hvorfor/hvorfor ikke?

- Har du deltatt på søkeveiledning eller bibliotekkurs ved oppstart av ph.d.-studiet?
- Har du fått informasjon om ulike publiseringskanaler av biblioteket eller fakultetet?
- Har du kjennskap til nettsiden Phdontrack.net? Har du benyttet deg av nettsiden for å finne informasjon om søking eller publisering?

- Eventuelle oppfølgingsspørsmål
- Er det noe annet du har lyst til å legge til vedrørende temaet?
- Takke for deltakelsen